

Patrimoni i turisme, generadors de noves professions (Barcelona, 28-29 d'abril de 1998)

Núria Casas

(Coordinadora del Seminari, Conservadora del Museu d'Art, Indústries i Tradicions Populars)

Parlar de turisme, significa tot d'una posar-se al dia en matèria de lleure o simplement estar al cas en qüestions de tipus econòmic. Hom es pot sentir satisfet amb aquesta reflexió si no va més enllà de criteris generalitzadors, però si es vol aprofundir en la incidència social i cultural que pot tenir el turisme com a activitat emergent, hem d'analitzar-lo des d'altres prismes o si més no ser conscients de l'existència d'altres vies d'interpretació.

El turisme sorgit del progrés espectacular que hi ha hagut en el món de les comunicacions al llarg d'aquest segle que deixem enrere, és avui per avui un fenomen que té la facultat de posar en moviment grans masses de persones, de totes les edats i de totes procedències geogràfiques i socials, a la recerca de noves experiències i de realitats diferents a les inherents a la rutinària vida quotidiana.

Intuïm les fortes connotacions de caire ideològic, sociològic i filosòfic que genera en la societat civil la implantació d'aquest sistema merament vinculat al camp de la macroeconomia en el seu origen i amb una projecció finalista de desenvolupament local. En efecte, la promoció turística requereix un urbanisme i unes infraestructures evolutives que, sens dubte, afaïçonem l'entorn físic. L'existència de serveis adequats a la nova demanda provoca un comportament individual i de grup canviant. I de la mà d'aquest procés ballen els temes identitaris, tan de moda, avui per avui.

A les portes del segle XXI ens preocupa l'ecologisme, el desenvolupament i les economies, la integració i el reconeixement d'altres cultures, l'aprenentatge i

l'expansió de nous valors, etc. En aquest mar de dubtes al qual estem sotmesos, d'incongruències i d'èxits menors, el turisme es pot considerar com un mitjà intervencionista que comporta l'intercanvi, el respecte i la solidaritat entre les societats emissores i les receptors de producte turístic. És important, doncs, veure aquesta faceta positiva del turisme i ser conscients del que suposa la seva implantació pel que fa a infraestructures i recursos humans.

Sensibles a aquesta realitat, l'Associació d'Amics dels Museus de Catalunya amb l'impuls del seu secretari general senyor Fausto Serra de Dalmases, l'abril de 1998, va organitzar el seminari *Patrimoni i Turisme, generadors de noves professions* que, com bé diu el títol, pretenia informar les noves generacions de les immenses possibilitats creatives i professionals que existeixen en el camp del turisme interrelacionat amb el patrimoni. Professions, moltes vegades, poc reconegudes i visiblement sense legitimar, sorgides de les necessitats que genera la nova demanda relacionada amb el món del viatge: guies acompanyants d'itineraris i d'exposicions, documentalistes, tècnics en màrqueting, cartògrafs, professionals de la imatge, comunicadors, etc.

El fet de concebre la difusió del patrimoni sense comptar amb la seva inserció en xarxes turístiques és manllevar rendibilitat a les seves potencialitats i, a la vegada, és mantenir la sacralització de tot allò que dóna forma a les cultures. El turisme, des dels seus inicis, ha evolucionat, sens dubte, de la mà del patrimoni. En aquest caminar hi ha hagut èpoques de descoberta del patrimoni:

natural i d'implantació del concepte de bé cultural i artístic. A través de l'excursionisme o del típic sojorn vora la mar s'ha pres contacte amb platges, muntanyes, pobles, ermites i racons inèdits—, s'ha fet palès el tòpic del que és "monumental" i s'han prioritzat les visites a catedrals, palaus preeminents, col·leccions d'art i símbols referents a la història institucional de les nacions. Avui, el turisme ha popularitzat el patrimoni; la gent es desplaça per anar a conèixer entorns amb tots els seus components monumentals i estètics però també amb la possibilitat de descobrir la vida quotidiana que, poc a poc hi va tenint el seu lloc. La gastronomia, el folklore, els costums, els saberfer, les artesanies, etc. esdevenen paràmetres del turisme importants; de manera gradual i sense adonar-se'n el públic es va familiaritzant amb totes les tipologies de patrimoni, moble i immoble.

El seminari estava estructurat a l'entorn de set conferències que englobaven conceptes generals com la *universalització de les comunicacions*, la *generalització de l'art de viatjar* i la *democratització en la interpretació i valoració del patrimoni* presentats en el seu vessant evolutiu, i també conceptes més específics lligats a la relació real que avui s'estableix entre les dues disciplines. D'aquesta manera, especialistes en ciències socials i economistes, procedents del món de la cultura i del turisme, professors d'universitat i professionals institucionals i lliberals, etc. ens serviren un plat exquisit de temes com poden ser els *usos turístics del patrimoni*, els *museus com a centres d'interès turístic*, el *turisme cultural*, *turisme i patrimoni entesos com a factors de desenvolupament local*, etc.

Acompanyaren aquestes xerrades, dotze comunicacions il·lustratives del treball pràctic que s'està realitzant des de diversos punts d'actuació: fundacions privades, governs autonòmics, diputacions provincials, ajuntaments, oficines d'informació, etc. i en diferents àmbits temàtics: castells, col·leccions monogràfiques, itineraris, parcs naturals, ecomuseus,

museus nacionals, etc. Els components d'aquest menú feren testimoni de llurs activitats punteres plenes d'inquietuds, de creativitat i de dinamisme relacionades amb la conservació, la documentació i la difusió del patrimoni, tot fent esment a la clara expansió de la xarxa turística, a la implicació de la societat civil en les tasques de conscienciació i a la responsabilitat de les administracions en la implantació i la coordinació dels criteris d'intervenció.

Després de dues jornades d'intensísim treball, ponents i públic assistent arribaren a un paquet de conclusions amb la idea d'avançar un xic més en aquest camp d'interrelació del turisme i del patrimoni. Sobre la taula quedaren temes de debat tan importants com la previsió de la *sostenibilitat dels plans d'actuació* per tal de frenar el caràcter depredador del turisme i la consideració d'una normativa sobre *aportacions econòmiques* per part del turisme en la preservació del patrimoni i en la creació de llocs de treball. L'elaboració de *productes turísticoculturals integrats*, capaços d'aglutinar mitjançant llur oferta mixta un públic més estès i la consideració de les *campanyes de comunicació i imatge* per aconseguir la rendibilitat dels projectes, es manifestaren com dos factors avui ineludibles. Posar de relleu l'*esperit dels llocs i els temes identitaris* en la recerca d'un nou llenguatge cultural, patrimonial i turístic va quedar palès amb la intervenció de la senyora A. Viel de Parc Canadà i canalitzar l'efecte explosiu d'aquest augment impressionant de les comunicacions en l'*obertura de fronteres culturals* semblava un repte difícil però potent. Parlar de *versatilitat en la interpretació del patrimoni i en l'oferta cultural* a les portes del segle XXI ens apunta una nova etapa, sens dubte, ben diferent de la viscuda al final del segle anterior. Aquestes i d'altres reflexions que aportarem tots plegats les debatrem en el proper seminari que previsiblement tindrà lloc la primavera de 1999.